

Д. Г. ЛОУРЕНС

АНГЛІЄ,
МОЯ АНГЛІЄ
та інші оповідання

*Переклад з англійської
Олени ЛОМАКІНОЇ
та Ганни ГНЕДКОВОЇ*

Київ
“ЗНАННЯ”

АНГЛІЄ, МОЯ АНГЛІЄ

Він працював на краю спільного вигону, за невеликим струмком, що тік улоговиною у задній частині саду, — продовжував садову стежину від дощаного місточка до вигону. Уже позрізав жорсткий дерен і папороть, оголивши сухувату сіру землю. З досадою зауважив, що стежина вийшла нерівна, і між бровами у нього пролягла складка. Він же й кілочки повтикав, і позначив, як має вона пролягти між великими соснами, але все одно чомусь здавалося, що все йде не так. Знову спрямував пронизливий погляд синіх очей, у яких було щось від вікінгів, крізь тінисту стіну сосняку. Немов крізь дверний отвір, поглядав він на порослу зеленою травою садову доріжку, що вела від брусованого містка, схованого в затінку вільхи, до залитої сонцем квітучої галявини. Високі білі й лілові орлики горнулися до торця старої гемпширської хатинки, що припадала до землі посеред квітів і кошлатого дикорослого буйства.

Звідкись долинали дитячі голоси, що перегукувалися й перемовлялися, — високі голоси дівчаток, дещо повчальні та із владними нотками: “Няню, якщо ти не поквапишся, то я зараз як побіжу! Просто до змії!” І нікому не стає незворушності відповісти: “Ну й біжи, дурненька”. А то все: “Ні-ні, золотко. Добре, дорогесенька. Я миттю, золотко. Золотко, ну потерпи трошки”.

Його серце згрубіло від розбитих ілюзій: одні гризоти й спротив. Але він працював далі. А що ще робити, окрім як упокоритися!

Сонячне світло палало над землею, і в цьому дикому умиротворенні угідь, що належали громаді, сліпучо подум'яніло різнотрав'я й нестямно бриніла самотність. Дивовижно, як глибоко місцями пронизує Англію первісний, непокорений дух — скажімо, тут, посеред цих кошлатих заростів дроку й багнистих, наводнених зміями низовин біля підніжжя південних пагорбів. Ця земля зберігає предковичний дух аж відтоді, як сюди прийшли сакси.

Як же він колись любив її! Укрита зеленню садова доріжка, острівці квітів: лілових і білих орликів, величезних східних маків, червоних із чорними прожилками, високої жовтої дивини — цей пломенистий сад існував тут тисячі років, зрощений у невеличкому виярку посеред наводнених гадюччям низовин. Саме завдяки йому він запалав квітами в цій чаші, наповненій сонцем, попід живоплотом і деревами. Така стара, прадавня місцина! І саме він вдихнув у неї нове життя.

Дерев'яна хатинка з пологим, схожим на накидку дахом, була стара й занедбана. Вона належала старій Англії — Англії крихітних селищ і йоменів¹. Загублена на самоті на краю вигону, у кінці широкого, зарослого травою й обплутаного шипшиною путівця, що ховався у тіні дубів, ця хатинка ніколи не стрічалася з сучасністю. Аж поки сюди не завітав Еджберт із нареченою. Завітав, щоб наповнити її квітами.

¹ *Йомени* — у феодальній Англії вільні дрібні землевласники, що самостійно обробляють землю (*Тут і далі — прим. пер.*).

Будівля була давня й вельми непристосована для проживання. Але він не хотів нічого міняти. Як чудово проводити вечори біля широкого, почорнілого від часу каміна, коли над хатинкою завивають вітри, а у вогнищі потріскують дрова, які він нарубав сам! Він — по один бік каміна, а Вініфред — по інший.

О, Вініфред! Як він бажав її! Молоду, красиву, з якої життя било, мов полум'я сонця. Жести її були сповнені стриманої грації, що струменіла енергією, як багрянний квітучий кущ, що здумав раптом пройтися. Здавалося, що вона теж вийшла зі стародавньої Англії — рум'яна, сильна, з якоюсь грубуватою, палкою статечністю, що пашисть здоров'ям, мов глодовий кущ. А він — високий, стрункий, спритний, мов англійський лучник, з довгими пружними ногами й граційними рухами. Її каштанове волосся спадало пишними кучерями й завитками. А її очі — темно-карі й променисті, мов у пташки-вільшанки. Він же — білошкірий, з тонким шовковистим, колись білявим волоссям, що з часом потемнішало, ніс із ледь помітною горбинкою, як у всіх у його давній сільській родині. Вони були прекрасною парою.

Будинок належав Вініфред. Її батько також випромінював життєву енергію. Він приїхав із півночі бідняком, але з часом трохи розжився. Недорого придбав цей добрий клаптик гемпширської землі. Його власний дім розташувався неподалік від крихітної церковки у майже вимерлому сільці — це був просторий фермерський будинок, що височів углиб від дороги посеред порожнього порослого травною подвір'я. По один бік цієї чотирикутної ділянки тяглася довга-предовга чи то комора, чи то клуня, яку він облаштував під хатинку для найменшої доньки Прісцілли. На довгих

вікнах висіли біло-сині картаті занавіски, усередині, під крутим склепінням даху, виднілися грубі старі балки. Це був будинок Пріссі. Через п'ятдесят ярдів стояв новенький симпатичний будиночок, який він збудував для іншої доньки, Магдален. Поруч із ним був город, що простягався до дубового гаю. А вдалині, за галявинами й трояндовими кущами, що росли в саду біля будинку, слалася стежина — крізь порослий густими бур'янами пустир, високу стіну темних сосен, що височіли над греблею, понад болітцем біля схилу, під насупленими розложистими дубами — аж поки раптом не впиралася у приземистий будиночок Вініфред, такий самотній і невигадливий.

Отож будинок належав Вініфред, як і сад, і шматочок вигону, і зарослий схил — це були її маленькі володіння. Її батько придбав цю земельну ділянку років за десять до початку війни, вони з Еджбертом саме збиралися одружитися, тож вона прийшла до нього з цим приданим. І важко сказати, хто з них більше радів із цього — він чи вона. На той час їй було всього двадцять, а йому — двадцять один. Він мав близько ста п'ятдесяти фунтів на рік — і більше нічого, окрім надзвичайної особистої чарівливості. Не мав фаху і нічого не заробляв. Проте полюбляв говорити про літературу й музику, обожнював народні мелодії, збирав пісні й танці, вивчав морріс¹ і цікавився давніми традиціями. З часом це, звісно, мало принести йому гроші.

А поки — молодість, здоров'я, пристрасть і надії. Батько Вініфред завжди був щедрим, але все ж таки він виходець із півночі, з холодною головою й загрубілою шкірою, загартованою численними ударами долі.

¹ *Морріс* — англійський народний танець.

ТИ ЗАЧЕПИЛА МЕНЕ

Гончарський дім був потворною цегляною квадратною спорудою, що прилягала до муру, який її оточував саму. Авжеж, загорода з жимолості частково відділяла будинок і його подвір'я від двору гончарні й робітників: та тільки частково. Крізь загороду мешканці будинку могли бачити спустошений двір і багатівіконну, схожу на завод гончарню, над загородою — димарі й прибудову. А по цей її бік приємний оку сад і моріжок спускалися до вербового гаю, деревина з якого раніше постачалася для гончарської справи.

Наразі гончарню було закрито, високі ворота її двору — навіки зачинено. Не буде ані великих ящиків, з яких стирчала б жовта солома і які раніше штабелями стояли біля сараю. Ані возів, що їх могутні коні насили тягли схилом униз. Ані робітниць у вкритих глиною комбінезонах, з забризканими сірим обличчями та волоссям, котрі весь час знімали галас і щебетали з чоловіками. Усе це добігло кінця.

— Нам подобається набагато більше, — о, набагато більше, — отак, коли тихіше, — стверджувала Матильда Роклі.

— О, набагато, — підтакувала Еммі Роклі, її сестра.

— Певен, що подобається, — погоджувався відвідувач.

Проте чи було так дівчатам Роклі справді більше до вподоби, чи вони себе в цьому просто переконували, лишається питанням. Безперечно, їхнє життя ста-

ло набагато тьмянішим, і цілком безпросвітним тепер, без брудних бризок сірої глини і шару глиняної пилюки в приміщенні. Вони до кінця не усвідомлювали, як скучили за вересками й базіканням робітниць, яких вони знали все своє життя і до яких мали велику неприязнь.

Матильда та Еммі були вже старими дівами. Дівчатам із нетиповими очікуваннями нелегко знайти чоловіка у виключно промисловому районі. Непоказне промислове містечко кишіло чоловіками, причому молодими й готовими до шлюбу. Та всі вони були вугільниками або гончарями, простими робітниками. А дівчата Роклі отримають кожна по десять тисяч фунтів, коли помре їхній батько: по десять тисяч прибутку з будинку. На такий статок дивляться з присвистом: вони й самі це відчували, а тому не воліли просвистіти його на якогось звичайного пролетаря. Урешті-решт банківські клерки, священники-нонконформісти та навіть шкільні вчителі так і не трапилися, і Матильда почала вже прощатися з думкою про те, щоб колись покинути “Тончарський дім”.

Матильда була високою, стрункою, граційною дівчиною з доволі масивним носом. Протилежність Еммі: Матильда полюбляла малювання та музику, читала багато романів, тоді як Еммі наглядала за домашнім господарством. Еммі була нижча й повніша за сестру і не мала ніяких досягнень. Вона покладалася на Матильду з її природно гострим і розважливим розумом.

У своєму спокої та меланхолійності дівчата були щасливі. Їхня мати померла. Батько також був хворий. Він був кмітливим чоловіком, здобув освіту, але його більше влаштовувало не відрізнятись від решти ро-

бітників. У нього була пристрасть до музики, і він доволі вправно грав на скрипці. Тепер він постарів, і здоров'я його сильно похитнулося: він помирав від хвороби нирок... І заливався віскі.

З року в рік жив цей мовчазний "Тончарський дім" із однією служницею. Друзі гостювали, дівчата вирушали на гостину, батько дедалі більше спивався. Надворі безперервно метушилися вугільники, їхні собаки та діти. Проте всередині гончарні панувала мовчазна пустка.

У всій цій бочці меду була ложка дьогтю. Тед Роклі, батько дівчат, мав чотирьох дочок і жодного сина. Дівчата росли, а він злостився, що в господарстві навколо нього самі жінки. Отож поїхав до Лондона і всиновив хлопчика з благодійного закладу. Коли тато приїхав додому зі своїм протеже, шестирічним хлопчиком Адріаном, Еммі було чотирнадцять, а Матильді — шістнадцять.

Адріан був геть звичайним хлопчиськом із благодійного притулку, зі звичайнісіньким темнуватим волоссям та звичайнісінькими блакитнуватими очима і розмовляв на звичайнісінькому лондонському просторіччі. Дівчата Роклі — а в будинку на момент його появи було троє дівчат — були обурені, що їм його накинули. Він відчув це відразу завдяки своєму інстинкту спостережливості, притаманному вихованцю благодійного притулку. Хоч йому й було лише шість років, на його обличчі, коли він говорив про цих трьох панянок, застигав приховано глузливий вираз. Вони наполягали, щоб він звертався до них як до кузин: кузино Флоро, кузино Матильдо, кузино Еммі. Він підкорявся, але в його тоні при цьому вчувалася насмішкуватість.

Однак дівчата від природи мали добре серце. Флора вийшла заміж і поїхала з дому. Адріан насолоджувався компанією Матильди та Еммі, коли змога, хоч вони й були доволі суворі. Він зростав у “Тончарському будинку” і в приміщеннях гончарні, ходив до початкової школи, і його незмінно кликали Адріаном Роклі. Він називав Матильду та Еммі кузинами з деякою лаконічною байдужістю, був негласливим і стриманим у спілкуванні. Дівчата вважали його хитрим, та це було несправедливо. Скоріше, він був обережним і замкненим. Дядько Тед Роклі розумів його без слів, у них були чимось подібні характери. Адріан і старший чоловік були по-справжньому, хоч і безпристрасно уважні один до одного.

Коли хлопчику виповнилося тринадцять, його відправили до середньої школи в одне з містечок округу. Його кузині Матильді праглося зробити з нього маленького джентльмена, проте він опирався тому, щоб із нього когось робили, і трохи зневажливо кривив губи або начіпляв сором'язливу посмішку хлопця з притулку, коли на нього спрямовували зусилля з удосконалення. Він прогулював школу, продавав свої книжки, кашкет зі значком, навіть шарф і носову хустку своїм однокласникам і тинявся з цими грошиками казна-де. Так він провів два вкрай безплідних роки.

У п'ятнадцятирічному віці він оголосив, що хоче податися з Англії до колоній. Він підтримував зв'язок із домом. Коли Адріан повідомив про своє рішення у звичній тихій і наполовину глузливій манері, Роклі знали, що сперечатися з ним немає сенсу. Тож хлопець урешті виїхав до Канади за підтримки закладу, до якого колись належав. Він попрощався з Роклі без жодного слова подяки і пішов від них, здається, без жодного

суму. Матильда й Еммі часто плакали, згадуючи, як він їх покинув: навіть на обличчі їхнього батька промайнув дивний вираз. Проте Адріан писав із Канади досить регулярно. Він подався на електромонтажні роботи поблизу Монреаля, йшлося йому добре.

Однак, зрештою, почалася війна. Адріан, зі свого боку, приєднався до війська і прийшов до Європи. Роклі нічого від нього не отримували. Вони жили так, як і жили доти, в “Тончарському домі”. Тед Роклі вмирав від чогось на кшталт водянки і потай бажав побачитися з хлопчиком. Після підписання перемир'я Адріан мав довгу відпустку і написав, що повертається додому в “Тончарський дім”.

Дівчата були страшенно збентежені. Якщо чесно, вони трохи побоювалися Адріана. Матильда, висока і худа, мала слабе здоров'я, обидві дівчини були змучені доглядом за батьком. Приймати в себе Адріана, двадцятидворічного парубка, у своєму домі, після того, як він холодно розпрощався з ними п'ять років тому, було для них випробуванням.

Вони дуже хвилювалися. Еммі вмовила батька нарешті перенести його ліжко в малу вітальню на першому поверсі, а його кімнату нагорі підготувати для Адріана. Це було зроблено, і приготування до приїзду ще тривали, аж раптом, геть несподівано, о десятій ранку юнак ступив на поріг. Кузина Еммі з волоссям, зібраним в абсурдні маленькі пучечки на чолі, була зайнята поліруванням сходових поручнів, а кузина Матильда з рукавами, закасаними на тонких руках, мила на кухні прикраси з вітальні, чудернацьки й кокетно обмотавши голову рушником.

Кузина Матильда почервоніла від приниження, коли цей холонокровний молодик увійшов зі своїм

речовим мішком і поклав кашкета на швейну машинку. Він був приземкуватий і впевнений у собі, акуратний в усьому, що досі видавало в ньому вихованця благодійної організації. У нього було засмагле обличчя та невеликі вуса, і енергія переповнювала цього маленького чоловічка.

— *Овва*, невже це Адріан! — вигукнула кузина Матильда, змахуючи мильну піну з руки. — Ми не чекали тебе до завтра.

— Я вирушив у дорогу в понеділок ввечері, — відказав юнак, оглядаючи кімнату.

— Ти ба! — кузина Матильда витерла руки, підступила до парубка і протягнула йому правицю. — Як поживаєш?

— Зовсім не погано, дякую, — відповів Адріан.

— Зовсім уже чоловіком став, — зауважила кузина Матильда.

Адріан спрямував на неї погляд. Вона виглядала не найкраще: така змарніла, носата, із картатим рожево-білим рушником навколо голови. Жінка знала про свої недоліки. Та вона пережила стільки страждань і смутку, що вже не зважала на них.

Увійшла служниця — вона була незнайома з Адріаном.

— Біжи побачся з батьком, — запропонувала кузина Матильда.

У передпокої вони переполохали кузину Еммі, як ту квочку на сідалі. Вона якраз закінчувала натирати поручні сходів. Її рука інстинктивно підскочила до маленьких пучечків волосся на чолі.

— Отакої! — зойкнула вона невдоволено. — Чого це ти сьогодні прибув?

ЗМІСТ

Англiє, моя Англiє (<i>переклад О. Ломакіної</i>).....	3
Квитки, будь ласка (<i>переклад О. Ломакіної</i>)	50
Сліпець (<i>переклад О. Ломакіної</i>)	69
Мавпа схиблена (<i>переклад О. Ломакіної</i>)	97
Зимовий павич (<i>переклад О. Ломакіної</i>)	116
Ти зачепила мене (<i>переклад Г. Гнедкової</i>).....	138
Самсон і Даліла (<i>переклад Г. Гнедкової</i>)	163
Шлях насолод (<i>переклад Г. Гнедкової</i>).....	186
Дочка торговця кіньми (<i>переклад Г. Гнедкової</i>) ...	207
Фенні та Енні (<i>переклад Г. Гнедкової</i>)	232